

NEOLOGIA WE WSPÓŁCZESNYM JĘZYKU HISPZAŃSKIM

JERZY SZALEK

1. Krótko o pojęciu neologii i neologizmu

Jedną z podstawowych cech współczesnego języka hiszpańskiego, podobnie jak to ma miejsce w przypadku innych języków o znaczeniu światowym, jest określony stopień zróżnicowania poszczególnych jego odmian lokalnych, zarówno tych z Półwyspu Iberyjskiego jak i Hispanoameryki, a także wariantów z innych obszarów jego występowania, ujawniający się na różnych płaszczyznach języka, tych bezpośrednich jak i pośrednich.

Hiszpańskie warianty diatopiczne, diastratyczne czy diafazywne nie są jednolite na poziomie zarówno fonicznym, morfo-syntaktycznym czy leksykalno-semantycznym. Z drugiej jednak strony, pomimo znacznej ekspansji terytorialnej dialektu kastylijskiego oraz wyraźnego zróżnicowania samej normy, język hiszpański w swojej tysiącletniej historii wykazuje stosunkowo dużą stabilność systemu językowego oraz wyjątkową zdolność do jego zrównoważonej adaptacji. Dotyczy to także podsystemu leksykalnego, który, jak wiadomo, podatny jest szczególnie na różne historycznie uwarunkowane zmiany, modyfikacje czy aktualizacje.

Artykuł niniejszy ma na celu jedynie zasygnalizowanie kilku podstawowych tendencji neologicznych we współczesnym języku hiszpańskim rozumianym jako pewien *modelowy standard*, czyli tzw. przez niektórych badaczy, *español moderno*. Naszym zamiarem nie jest więc szczegółowe omówienie, dokumentacja czy wieloaspektowa interpretacja potencjalnych schematów słowotwórczych czy ściślej ujmując neologicznych w poszczególnych wariantach, a jedynie syn-

tetyczny przegląd najważniejszych i najbardziej rentownych współczesnych procedur tworzenia nowych hiszpańskich jednostek leksykalnych¹.

Jak wiadomo, pojęcie **neologia** jest pojmowane w różny sposób. Może odnosić się do procesu tworzenia neologizmów, czyli określonych *nowotworów językowych*, jak i do samego studium takich jednostek. Najczęściej jednak neologia jako dział leksykologii stanowi zespół procesów prowadzących do powstania nowych jednostek leksykalnych, prostych lub bardziej złożonych (m.in. frazeologicznych), np. prosty hiszpański związek leksykalny *coche*, wykazuje tendencję do proliferacji leksykalnej w postaci szeregu następujących złożeń:

coche // coche bomba / coche cama / coche celular / coche escoba / coche patrulla , itp.

Efektom procesów neologicznych jest swoisty produkt zwany **neologizmem**, wyraz (także inna forma lub wyrażenie) nowo utworzony lub użyty stosunkowo niedawno, to znaczy, na określonym etapie rozwoju języka. Pozostaje on w opozycji do tak zwanego **archaizmu leksykalnego**, wyrazu (formy, wyrażenia), który został zastąpiony przez inny wskutek zmian dokonujących się w języku i poza nim, chociaż niekoniecznie usunięty na stałe z systemu języka.

Generalnie rzecz biorąc, **neologia** jako proces kształtowania nowych znaków językowych jest przejawem rozwoju języka jako systemu, jego witalności, ciągłej zmiany. W rzeczywistości każdy żywy język tworzy nowe jednostki leksykalne nie tylko po to, żeby znaleźć własne odpowiedniki dla pojawiających się zapożyczeń z innych języków, ale nade wszystko w celu nazwania nowej, stale zmieniającej się rzeczywistości. **Instytucjonalizacja** w systemie językowym nowo wprowadzanego znaku językowego nie odbywa się jednak w sposób automatyczny, ale jest procesem złożonym, procesem świadomości i konieczności oznaczenia nowej rzeczy, zjawiska lub sytuacji, procesem wyboru właściwego znaku, zgody wspólnoty co do jego akceptacji, wreszcie i samej **leksykalizacji** (por. Guerrero Ramos, 1995: 9–14). Okazuje się, że także sam status *nowości* danego elementu neologicznego jest sam w sobie dość złożonym procesem, który w hiszpańskim piśmiennictwie rozważany był przez różnych autorów, np. García Platero (1995–1996: 49–59), Álvarez de Miranda (2009: 136–137). Dla określenia neologicznego charakteru terminu cytowana przez García Platero (str. 57), María Teresa Cabré (1993: 445) bierze np. pod uwagę szereg niewykluczających się wzajemnie kryteriów: diachroniczne (jednostka jest neologizmem, jeśli pojawiła się w stosunkowo niedawnym okresie czasu), leksykograficzne

¹ Najbardziej aktualny i subtelny dyskurs naukowy na temat zmiany i wariacji leksyki hiszpańskiej można znaleźć w wielu współczesnych opracowaniach, np. De Miguel, E. (red.) (2009), Felíu Arquiola (2009: 51–82). Tutaj opieramy się przede wszystkim na pracach: Otaola Olano (2004) i Guerrero Ramos (1995) jako najbardziej syntetyzujących poruszającą problematykę.

(jednostka ma charakter neologiczny jeśli nie jest rejestrowana w słownikach), braku stabilności (fonetycznej, morfologicznej, ortograficznej, semantycznej), psychologiczne (bezpośrednie odczucie rodzimych użytkowników języka co do *novum* terminu).

2. Heterogeniczność hiszpańskiego zasobu leksykalnego

Hiszpański zasób językowy jest ze swej natury wyjątkowo heterogeniczny. Wg szacunków Otaola Olano (2004: 81–82) zasób leksykalny współczesnego języka hiszpańskiego tworzą wyrazy różnego pochodzenia:

- 1) wyrazy odziedziczone (hiszp. *palabras heredadas o patrimoniales*) przede wszystkim z łaciny ludowej (np. *niger* > *negro*; *bonum* > *bueno*) lub z innych języków preromańskich (iberyjski, baskijski, celtycki, germańskie). Szacuje się je na ok. 23% podstawowego słownictwa, z częstotliwością użycia 81%²;
- 2) zapożyczenia leksykalne z innych języków, romańskich, poza romańskich i klasycznych, ok. 41% (częstotliwość użycia 10%). Przeważa w tej grupie łacina (ok. 80%), zapożyczenia z języków romańskich (ok. 11%), arabskiego (ok. 2%)³ i greckiego (ok. 5%);
- 3) wyrazy utworzone jako całkowicie nowe oraz na bazie już istniejących wg mechanizmów neologii formalnej lub semantycznej (35% słownictwa podstawowego, z częstotliwością użycia 8%).

W sumie, wg tego samego źródła, ok. 56% najczęściej używanych wyrazów języka hiszpańskiego dostarcza łacina. Występują więc w hiszpańskim zarówno *latynizmy odziedziczone* jak i *kultyzmy*, czyli wyrazy przejęte bezpośrednio z łaciny (*carácter, déficit, corpus*, itp.) lub z greki (np. *manía, catáfora, óxido*, itp.). Jednocześnie, co ciekawe, *kultyzmy* mogą występować wspólnie z formami odziedziczonymi w postaci tzw. *dubletów leksykalnych*:

np. hiszp.: *signo / seña; radio / rayo; frígido / frío; radio / rayo; signo / seña*, itp.

Poza tym, występują w tym języku pochodzące z różnych okresów historycznych arabizmy (*almohada, arrabal*), *italianizmy* (*novela, carnaval*), *galicyzmy* (*garaje, hotel*), *anglicyzmy* (*flash consulting, marketing*), *germanizmy* (*jabón, guerra; bigote, brindis*) oraz *amerykanizmy* (arauaca: *maní, tabaco*; quechua: *puna, soroche*; nahuatl: *tomate, chocolate* i in.).

² Dane szacunkowe wg Otaola Olano (2004: 81–82).

³ Szacunki odnośnie zapożyczeń z języka arabskiego mogą być dla języka hiszpańskiego różne (najczęściej 2–10%), co związane jest, jak się wydaje, z odmienną metodologią badań przyjmowaną przez różnych leksykologów.

3. Klasyfikacja neologii wg autorów hiszpańskich

Generalnie rzecz biorąc, można mówić o kilku podstawowych sposobach klasyfikacji neologii i neologizmów hiszpańskich, np.:

- wg kryterium kreatywności (tzw. neologia denominacyjna, neologia stylistyczna);
- wg przyczyny powstania (tzw. neologia zewnętrzna, neologia wewnętrzna);
- wg rodzaju motywacji (tzw. motywacja naturalna: fonetyczno-fonologiczna – onomatopeje; endoglotyczna: morfologiczna – derywacja, złożenia i semantyczna – zmiany znaczenia);
- wg sposobu tworzenia neologizmu – tzw. neologia formalna (*ex nihilo*, derywacja, złożenia, skrótowce głoskowe, skrótowce grupowe, skrótowce złożeniowe), neologia semantyczna, neologia przez zapożyczenia (zapożyczeń)⁴

Najbardziej kompletną i najczęściej przyjmowaną przez językoznawców hiszpańskich jest typologizacja wg sposobu tworzenia neologizmu.

4. Podstawowe typy neologii i związane z nimi tendencje neologiczne

4.1. Neologia formalna przejawia się w tworzeniu nowych wyrazów za pośrednictwem:

- tzw. procedury *ex nihilo*, która jest najmniej produktywna i zakłada tworzenie wyrazów całkowicie wymyślonych, np. nylon, gas. Są to z reguły rzadko tworzone jednostki leksykalne, przy czym co do niektórych istnieją wątpliwości, jeśli chodzi o ich motywację (por. hiszp. *chupóptero*).
- procedury **afiksacji derywacyjnej i kompozycji**, to znaczy na bazie istniejących w języku formantów,
- tzw. **nowych procedur neologicznych** (zwanych także współczesnymi). Realizowane są one głównie przez kompozycją regresywną.

Jak wiadomo, w języku hiszpańskim istnieją cztery podstawowe procedury afiksacji:

- prefiksacja, czyli derywacja za pośrednictwem prefiksu (przedrostka), (np. *resonar*, *ultraligero*, *hipermercado*, *sobrenatural*)
- sufiksacja, czyli derywacja przez dodanie do morfemu leksykalnego sufiksu (przyrostka), (np. *vendedor*, *periodismo*, *casamiento*)

⁴ Klasyfikacja i przykłady wg Otaola Olano, 2004, Guerrero Ramos, 1995, (z niektórymi zmianami).

- derywacja przez interfiks (czyli wrostek),
(np. *clarividente, pelirrojo, tirotear*)
- parazyteza (hiszp. *parasítesis*),
(np. *desalm(a)do, pordiosero, sietemesino*).

Niektóre tendencje neologiczne związane z afiksacją:

Po pierwsze, prefiksy nie zmieniają w hiszpańskim kategorii wyrazu, do którego są dołączane, po drugie, mogą nadawać nowej formie różne dodatkowe znaczenia, np. lokatywne (*sobre-, inter-*), wzmacniające (*mega-; hiper-*), przeczące (*-a, -anti*), itd.

Co jest charakterystyczne dla tej jednej z najważniejszych procedur neologicznych? A więc, przede wszystkim:

- rozszerzenie znaczenia odziedziczonych prefiksów,
np. prefis *pro-* w znaczeniu “korzystny dla (kogoś, czegoś)”: *proamericano, progubernamental, proamnistía, prodemocrático*, itp.,
- alternacja wariantów tradycyjnych z klasycznymi,
np. *entre / inter, sobre / super*, itp.
- aktywizacja wcześniejszych elementów (tych, które zanikły podczas przechodzenia z łaciny do *romance*),
np. *contra-, extra-, -vice*, itp.

We współczesnym języku hiszpańskim występują:

- *kultyzmy* z wariantami łacińskimi, np. *intra-, infra-, supra-, ultra-*,
- formy z wariantami zlatynizowanymi, np. *maxi-, mini-, multi-, pluri-*,
- formy z wariantami greckimi, np. *auto-, micro-, hiper-, poli-*, itp.

Przykładowo poniżej podajemy wybrane dwa przykłady dla pojęć odpowiednio liczebności (ilości) i podrzędności (mniejszości, małości):

pojęcie: liczebność, ilość

multi-: *multicentro, multidisciplinario, multifamiliar, multimedia, multipartidismo, multivisión, multifacético*, itp.;

pluri-: *pluriempleo, pluripartidismo, plurivalencia, pluridimensional, plurilingüe, pluridisciplinar*, itp.

poli-: *polideportivo, polifacético, politraumatismo, polisintético, poliinsaturado, politiquero* itp.

pojęcie: podrzędność, mniejszość, małość

sub-: *subvalorado, subcampeonato, submercado, subcontratación*, itp.

mini-: *minicine, miniserie, minicrisis, minigolf, minibar, minibús, minidisco, minicadena*, itd.

micro-: *microchip, microtomo, microespacio, microclima, micromanipulador, microinyector, microordenador, microfilmadora*, itp.

hipo-: *hipocalórico, hipoalérgico, hipoacústico, hipovolémico, hiposódico*, itp.

infra-: *infravalorar, infraestructura, infrautilizar, infravivienda, infrahumano*, itp.

Do najbardziej produktywnych sufiksów hiszpańskich możemy zaliczyć sufiksy tworzące cztery podstawowe kategorie:

rzeczowniki, *-ero; -ería, -ista, -ura, -ismo, -miento, -ción*: *cajero, consejería, accionista, blancaura, autoritarismo, esparcimiento, tasación*),

przymiotniki, *-ico, -í, -il, -oso, -esco, -able, -ario, año, -al*; *lexicogenésico, iraní, estudiantil, sedoso, goyesco, desagradable, universitario, angoleño, sensacional*,

czasowniki, *-ar, -ear, -izar, -ificar, -ecer*; *ordenar, plantear, actualizar, clasificar, florecer*,

przysłówki, *-mente; anualmente, expresamente* i in. (por. Guerrero Ramos, 1995).

Interfiksy pełnią istotną rolę łącznika pomiędzy rdzeniem i sufiksami, np. *call-ej-ero*. Bez morefemu derywacyjnego *-ej-* wyraz ten przestałby istnieć. Niektóre mogą nadawać określone zabarwienie znaczeniowe, np. w: *jug-arr-eta* interfiks *-arr-* ma zabarwienie pogardliwe.

Parasynteza tradycyjnie uważa się w języku hiszpańskim za formę derywacji, przy której ma miejsce jednocześnie sufiksacja i prefiksacja w odniesieniu do tego samej bazy (rdzenia). Jest połączeniem derywacji i kompozycji, przy czym zakłada się, że pierwotnie nie istniała w zasobie języka ani forma bazowa z prefiksem ani z sufiksem:

Typowe przykłady przytaczane jako kontrastywne:

entristecer < *triste* (nie istniały formy: **entrist-* i **tristecer*); natomiast: *complacencia* < *complacer*, najpierw prefiksacja czasownika: *complacer*, a potem sufiksacja: *complacer* – *complacencia* (wg Otaola Olano, 2004).

Poza parasyntezą cechą specyficzną morfologii derywacyjnej języka hiszpańskiego jest częste tworzenie terminów krótszych od samego rdzenia. Procesem odwrotnym do sufiksacji jest tzw. *sufiksacja zerowa* lub inaczej *derywacja wsteczna* (hiszp. *derivación regresiva*),

np. *tomar* – *toma*, *pasar* – *paso*, *ajustar* – *ajuste*, itd.

We współczesnym języku hiszpańskim proces ten jest nadal dość produktywny.

Kompozycja leksykalna (złożenia) stosuje w neologii hiszpańskiej różne procedury słowotwórcze, które można zgrupować w dwóch charakterystycznych blokach:

– typowe zestawienia (hiszp. *yuxtaposición*),

np. *bocacalle, caradura, malgastar, cabizbajo, malquerencia, sordomudo, guardabosques, compraventa, bienaventuranza*) w kombinacjach między podstawowymi kategoriami:

S+S, S+Adj., Adj. + S, Adj.+Adj., V + S, V + V, Adv. + V, Adv. + S;

– złożenia syntagmatyczne (hiszp. *composición sintagmática*)⁵,

np. *carro de combate; visita relámpago; físico-químico*).

Nowe procedury neologiczne w neologii formalnej polegają na tworzeniu nowych jednostek leksykalnych za pomocą wszelkiego rodzaju skrótów, skrótowców i akronimów. Leksykologzy hiszpańscy nazywają często ten proces *kompozycją regresywną*. Tak jak w większości języków europejskich, jednostki leksykalne tego typu charakteryzują się dużą dynamiką rozwoju. W związku z tym, trudno jest niekiedy określić precyzyjnie reguły ich powstania.

Sigla, to hiszpański skrótowiec powstający zazwyczaj jako zestawienie pierwszych liter wypowiedzenia lub syntagmy, a zatem różni się on od każdej jego części składowej. Leksykalizacja skrótowca zachodzi wówczas, kiedy w świadomości użytkowników następuje zatarcie znaczenia składników wyjściowych, np. *OTAN* – *otanismo*, *UGT* – *ugetista*, la RAE, un talgo, itp.

W pierwszej jednak kolejności skrótowce są wymawiane lub przeliterowywane, np.:

RNE wymawia się jak: *Radio Nacional de España*, FFAA wymawia się *Fuerzas Armadas*.

Są to tzw. skrótowce *transparentne* (hiszp. *transparente, desarrollado*). W skrótowcach, które się literuje, wymawia się zazwyczaj osobo każdą literę wszystkich członów:

DGT czytamy *degete*: *Dirección General del Tráfico*, IPC, *ipece*: *Índice de Precios al Consumo*.

Skrótowiec hiszpański może posiadać również strukturę sylabiczną lub mieszaną:

UNED czytamy *uned*: *Universidad Nacional de Educación a Distancia*, *ONCE*, *once*: *Organización Nacional de Ciegos Españoles*;

PSOE wymawiamy natomiast, *pesoe* lub *psoe*, PNV, *peeneuve* lub *peneuve*.

W Hiszpanii wyróżnia się także tzw. **sigloides**, np. *RENFE Red Nacional de Ferrocarriles Españoles*, gdzie bierze się pod uwagę dwa grafemy początkowe pierwszego i ostatniego wyrazu. Wyraźnie współczesnym procesem kompozycyjnym jest **akronimia**, polegająca na redukcji morfofonologicznej dwóch składników leksykalnych, przy czym we współczesnym języku hiszpańskim obserwuje się często obcą interferencję ujawniającą się np. w zamianie klasycznego układu następstwa elementów w akronimie oraz bezpośredni wpływ zapożyczeń,

⁵ W terminologii hiszp.: *sinapsia, disyunción, contraposición* (por. Alvar Ezquerro, 1995).

np. *motel* (*motor* + *hotel*), *telemática* (z ang. *telematics* < *tele-* (*telecomunicaciones*) + *-informatics* (*informática*)).

Najczęściej hiszpańskie akronimy redukują pierwszy składnik przy zachowaniu integralności drugiego lub jednocześnie następuje redukcja obu składników:

np. *unicentro* (*unión* + *centro*), *mercamadrid* (*mercado* + *Madrid*), *ciberspacio* (*cibernética* + *espacio*);
eurovisión (*europa* + *visión*), *informática* (*información* + *automática*).

Akronim w języku hiszpańskim może mieć także znaczenie skrótowca czytanego tak jak zwykły wyraz, np. *OTAN*, *SIDA*, itp. Warto również pamiętać, że hiszpański podobnie jak inne języki przejął z języka angielskiego liczne wyrazy, szczególnie z dziedziny nauki i techniki, które w tym języku są akronimami lub skrótowcami, np. *radar*, *pulsar*, *laser*. Tak zwane w hiszp. *acortamiento léxico* (ang. *clipping*), stanowi dość rozpowszechniony szczególnie w ostatnich latach sposób skracania jednostek leksykalnych polegający na redukcji jednej lub kilku sylab na końcu wyrazu. Oto kilka przykładów:

profesor = *profe*, *cortometraje* = *corto*, *peluquería* = *pelu*, *supermercado* = *super*, *narcotraficante* = *narco*, *película* = *pele*, itp.

Imiona własne, wg tego schematu, również bywają skracane w języku potocznym i zastępowane przez warianty spieszczone,

np.: *Bea* < *Beata*, *Tere* < *Teresa*.

Niekiedy są opuszczane również pierwsze sylaby wyrazu, np. *ómnibus* = *bus*, *Florentina* = *Tina*, *Guadalupe* = *Lupe*, itp.

4.2. Neologia semantyczna

Neologia semantyczna zajmuje się tworzeniem nowego znaczenia dla istniejącego w zasobie leksykalnym wyrazu. W języku hiszpańskim związana jest ze znanymi mechanizmami semantycznymi. Na przykład, wg Otaola Olano (2004: 70–71) wyróżnić można:

- metaforę, np. *cumbre* (*conferencia cumbre* < *conferencia en la cumbre*)
tarro < *cabeza*, itp.,
- metonimię, np. *pluma* – *escritor*, *ha tomado unos vasos*, itp.,
- antonomazję, np. *casariano* < Julio Casares; *bolivariano* < Simón Bolívar, itp.,
- specjalizację leksyki języka ogólnego, np. *deslizamiento*, *caldera* (*geografía*, *geología*), itp.,

- transferencję terminologii, szczególnie w językach fachowych, np. *driver* (golf), *driver* (informática), itp.,
- deprecjację znaczeń właściwych dla terminologii specjalistycznej, np. *pivotar* (deportes)⁶.

Za pośrednictwem istniejących jednostek leksykalnych tworzone są nowe związki leksykalne syntagmatyczne (złożone) i/lub frazeologiczne, (tzw. *lexías* (Pottier), *sinapsias* (Benveniste)),

np. *hombre rana*, *hombre del tiempo*, *hombre bueno*, itp.

Drugą formą neologii semantycznej jest tzw. *neologia zmiany kategorialnej*. Możemy wyróżnić kilka jej typów:

- *adiektywizację* (tj. zamianę syntagmy przyimkowej (przyimek + rzeczownik) na przymiotnik) np.:
- *aumentos de salario – salariales, subvenciones del estado – estatales, medidas de protección – protectoras, proteccionistas*, itp.,
- *sustantywizację*, np. *empresa constructora – constructora, industria cervecera – cervecera, lotería primitiva – primitiva*,
- *adiektywizację rzeczownika*, np. *posición clave, visita relámpago*, itp.,
- *adwerbializację przymiotnika*, np. *hablar claro, jugar limpio*, itp.
- *adwerbializację rzeczownika*, np. *hacer gala, hacer fuego*, itp. (por. Guerrero Ramos 1995: 39–41)

4.3. Proces zapożyczenia albo neologia przez zapożyczenia

Proces zapożyczenia należy do fundamentalnych sposobów neologicznego wzbogacania każdego języka. O zasobie leksykalnym współczesnego języka hiszpańskiego opartym o zapożyczenia wspominaliśmy już na wstępie. Przytoczone proporcje neologiczne jasno określają rolę zapożyczeń historycznych i współczesnych w kształtowaniu zasobu leksykalnego tego języka. W tym miejscu wskażemy jedynie kilka tendencji natury ogólnej. W hiszpańskiej leksykologii najczęściej toczy się dyskusja na temat relacji między: *neologizmem niezasymilowanym* i *zasymilowanym*, między *zapożyczeniami potrzebnymi* i tymi, które uważane są za tzw. *nieuzasadnione, niepożądane*. Tendencją jest często wspólne funkcjonowanie w systemie języka hiszpańskiego form oryginalnych i tych zaadoptowanych już do reguł fonetyczno-fonologicznych. Decyzje normatywne Królewskiej Akademii Języka Hiszpańskiego podejmowane są z dużym opóźnieniem i nie zawsze bywają satysfakcjonujące wobec panujących przyzwyczajęń czy mody, tak w języku ogólnym jak i w poszczególnych technolektach (por. Guerrero Ramos 1995: 36–39), np.:

⁶ Przykłady zmienione.

eslogan, penalti, córner, filme; güisqui/whisky; jersey/yersey/yersi; espot/spot, itp.

Zapożyczenia konieczne, tzw. *denotacyjne (neologii denominacyjnej)* służą do desygnacji rzeczy i pojęć nowych powstałych w innych krajach niż hiszpańskojęzyczne. I tutaj dominują oczywiście anglicyzmy. Natomiast na profilację zapożyczeń zbędnych w systemie wpływają czynniki typowo pozajęzykowe. W obu jednak przypadkach zapożyczenia pochodzą z języka krajów dominujących naukowo i ekonomicznie lub są wynikiem prestiżu przypisywanego określonym środowiskom, z których importowany jest dany neologizm.

Jeśli chodzi o anglicyzmy, to odnotować należy duży napływ nowych jednostek leksykalnych, które przyjmowane są jako *zapożyczenia bezpośrednie*, np. *squash, sport, holding, rafting, stand, windsurfing, zapping, waterpolo, itp.*, wymawiane niekoniecznie w sposób zbliżony do wymowy angielskiej. Najczęściej są to zapożyczenia zaadoptowane do fonetyki hiszpańskiej, np. formy z dodanym [e] nagłosowym: *esprinter < sprinter, escáner < scanner, esnob < snob* albo inne: *camping, marketing, estanding* (wymowa z [n] dziaślowym a nie welarnym, itp.⁷).

Przykładowo anglicyzm *zapping* uważany jest jako zbędny z uwagi na istniejącą już zintegrowaną formę hiszp. *zapeo* (*hacer zapeo*, pol. zmieniać pilotem programy /kanały/ TV). Inne przykłady neologizmów zaadoptowanych morfologicznie z własnymi sufiksami: *jazzista, sandwichería, futbolista, esponsorización*, itp.

Poza **kalkami strukturalnymi (formalnymi)** z języka angielskiego, dostosowywującymi się na ogół precyzyjnie do wymogów systemu języka hiszpańskiego, np. *fin de semana < weekend, rascacielos < skyscraper*, występują także **kalki semantyczne (neosemantyzmy)**, które wpływają najbardziej niekorzystnie na funkcjonowanie systemu leksykalno-semantycznego⁸,

np. *canal – cadena de televisión, firma – empresa, casa comercial, ascendencia – dominación, remover – extraer*, itp.

Określane są jako tzw. **barbaryzmy**, nie wszystkie oczywiście pozostają w systemie języka. Ostatnio częstym zjawiskiem jest pojawianie się form zastępczych dla niektórych już przyjętych anglicyzmów, np. *batir el récord – establecer una marca*. Dowodem natomiast na zadomowienie się neologizmu w systemie leksykalnym jest jego derywacja wg stałych reguł słowotwórczych istniejących w języku,

np. *gol: golear, goleada, goleazo*, itp.

⁷ Íbidem, Guerrero Ramos (1995: 36–39).

⁸ Rozróżnienie pojęć kalki strukturalnej i semantycznej przyjmujemy za m. in. Gómez Capuz (1994, 1995).

5. Podsumowanie

W artykule zaprezentowano podstawowe tendencje neologiczne współczesnego języka hiszpańskiego (tzw. *español moderno*) opierając się głównie na poglądach leksykologów hiszpańskich. Odniesiono się jedynie do problematyki neologii leksykalnej, pomijając np. szereg zagadnień związanych z morfologią, składnią czy frazeologią.

Neologia w języku hiszpańskim zapewnia ciągły rozwój heterogenicznego zasobu leksykalnego, jego ustawiczne odnawianie i aktualizację. Należy jednak pamiętać o tym, że fundamentalne procedury i mechanizmy słowotwórcze podlegają ustawicznym zmianom, modyfikacjom, nie zawsze łatwym do uchwycenia i bezpośredniej obserwacji (tzn. w ujęciu synchronicznym).

Duży zasięg geograficzny języka hiszpańskiego, jego liczne odmiany, głównie w Hispanoameryce komplikują znacznie przedstawiony w artykule ogólny zarys hiszpańskiej problematyki neologicznej.

Podstawowa bibliografia

- Álvarez de Miranda, P. 2009. „Neología y pérdida léxica”. W zbiorze: de Miguel, E. (red.). *Panorama de la lexicología*. Barcelona: Editorial Ariel. 133–158.
- Alvar Ezquerro, M. 1995. *La formación de palabras en español*. Madrid: Arco Libros.
- Cabré, M.T. 1993. *La terminología. Teoría, metodología, aplicaciones*. Barcelona, Antártida/Empúries.
- De Miguel, E. (red.). 2009. *Panorama de la lexicología*. Barcelona: Editorial Ariel.
- Felíu Arquiola, E. 2009. „Palabras con estructura interna”. W zbiorze: de Miguel, E. (red.). *Panorama de la lexicología*. Barcelona: Editorial Ariel. 51–82.
- García Platero, J.M. 1995–1996. „Observaciones sobre el neologismo”. *Revista de Lexicografía II* 1995–1996. 49–59.
- Gómez Capuz, J. 2004. *Préstamos del español: lengua y sociedad*. Madrid: Arco Libros.
- Gómez Capuz, J. 2005. *La inmigración léxica*. Madrid: Arco Libros.
- Guerrero Ramos, G. 1995. *Neologismos en el español actual*. Madrid: Arco Libros.
- Otaola Olano, C. 2004. *Lexicología y semántica léxica. Teoría y aplicación a la lengua española*. Madrid: Ediciones Académicas.

